

Sägen om Tvings kyrkklocka.

När det kristna folket i Sandkulla, så kallades nämligen Tving förr, skulle bygga sig en kyrka, blevo jättarna mycket vreda. Deras förtrytelse nådde sin höjd, då klockorna började ringa, och de grubblade mycket över, hur de skulle få bort, om ej båda, så åtminstone någon av dem. Slutligen beslöto de, att under en torsdagsnatt röva bort den ena klockan, vilket också skedde. Tre av jättarna gingo opp i tornet, och en ställde sig på vakt för att ej någon skulle kunna överraska kamraterna under deras arbete. Efter mycket besvär fingo de ned klockan, och nu följde en lång överläggning, var man skulle gömma den, så att ej de kristna skulle få fatt i den. De grubblade mycket, men så kommo de att tänka på ån, som rann förbi strax nedanför. Där skulle de lägga klockan i den djupaste "höljen". De gingo ned till

ån, och precis utmed Höje bro, den kallas så därför att Höje backe ligger strax utmed, kastade de den. När klockaren följande söndag skulle ringa till mässan, fanns ej mer än en klocka, den minsta, ty den största hade jättarna tagit. Folket förstod strax, vem som hade rövat den, och när en klok gubbe slutligen sade, att klockan säkerligen låg i ån vid Höje bro, beslöto de, att, om det så skulle kosta deras liv, ta upp den. Den kloke gubben sade tillika, att endast de män, som voro födda på en söndag, hade makt att få upp klockan, och att de skulle vara nio till antalet, samt att de ej fick säga ett ord efter upptagandet, förrän de kommo upp på Höje backe. Det fanns ej mer än fem män inom Sandkulla, som voro födda en söndag, men då fyra stycken från en annan by anmälde sig, kunde man skrida till verket.

En natt, när det var fullmåne, samlades de och med spadar och spett tågade de ned till Höje bro. Den kloke gubben trodde, att klockan låg till vänster om bron, och mycket riktigt, där låg den också. Efter ett mycket svårt arbete, hade de den äntligen uppe, och nu skulle de endast bära upp den på Höje backe. De togo den emellan sig på en stång och så bar det iväg. Men allt deras besvär tjänade till intet, ty när de hade kommit så långt, att endast några steg skiljde dem från toppen, kunde ej den ene tiga utan sade: "Nu äro vi säkra, nu kan ej klockan gå ifrån oss", men vid det sista ordet trillade klockan nedför backen till samma plats, där den legat förut, och där ligger den än i dag.

Skriv endast på denna sida!

När farmor skällade vätten.

En söndagsmorgon skulle min farmor tvätta kläder åt sin son, som arbetade i Karlskrona. Hon visste, att det var synd att arbeta på söndagen, men hon gjorde det likväl. Hon satte på tvättgrytan vid en stor sten och började att tvätta. När farmor arbetat en stund, skulle hon byta om vatten och slog därför ut det använda vattnet, som fortfarande var mycket varmt, en liten bit ifrån där hon stod. Hon slutade sin tvätt och gick till sina andra sysslor, och hon kände ej någonting. På natten sov hon lugnt, men på morgonen, när hon skulle stiga av sängen, började ansikte och huvud att värka, och när hon tittade i en spegel, var halva ansiktet mörkblått och fullt med bläsor. Farmor blev mycket förskräckt, ty hon förstod strax, vad hon råkat ut för. När hon slog ut det varma vattnet, skällade hon vätten. Det

är ett slags djur, som mycket likna små paddor, och dödar man en sådan, går det en mycket illa. Lyckligtvis fanns i närheten av farmors hem en trollkvinna, som var vida berömd för sina kunskaper i trolldom. Till henne gick nu farmor, och hon åtog sig att göra henne bra. Trollkvinnan gick nu från hus till hus och tiggde pengar. $1\frac{1}{2}$ styver kallades den tiden för halvannanpeng, och det var nio sådana hon skulle skaffa. Det dugde ej, att hon fick dem på annat vis än genom tiggeri, ty då gick det ej. När hon fått ihop dessa, skulle farmor skaffa $\frac{1}{4}$ liter mjölk av en röd ko. Den skulle vara alldeles röd, såvida hon ville bli bra. Nåja, mjölken fick hon, och nu skulle trollkvinnan offra för att blidka vättarnas kung. Vid samma sten, som farmor tvättat, grävde hon där för en grop, och dit kastade hon mjölken och pengarna. Sedan skulle farmor vara inne i nio dygn och ej visa sitt ansikte för någon människa, ty då kunde döden omedelbart följa. Farmor gjorde, som trollkvinnan sade, och när nio dygn voro gångna, var farmor mycket bättre, och när hon så köpt för tolv skilling bomolja och smort sig i ansiktet med, läktes det fort, och det dröjde ej länge, innan hon var fullständigt bra, tack vara trollkvinnans goda råd.

När man "råkat ut för någonting!"

När man kände sig sjuk i den gamla goda tiden, så hade man säkert råkat ut för någonting. För att utröna varifrån man fått det onda, fanns det ju många sätt att tillgå, och nedanstående är ett ibland dem. Den, åt vilken man uppdragit att offra för sig, sökte reda på tre stenar, en från en åker, en från en äng och en från en bäck eller sjö. Dessa glödgades på aftonen efter solens nedgång och lades sedan på taket över natten. På morgonen innan solen gick upp, togos de ned och lades i vatten. Jämrade sig då någon av stenarna, t.e.x. den ifrån ängen, hade man råkat ut för något ont därstädes o.s.v. Nu skulle man offra till den stenen, som jämrade sig, och även här offrades med pengar. Den illa utsatte bad nu om förlåtelse och sade, att han ej med vett och vilja velat göra dem något ont, och att han hädanefter

735

skulle vara på sin vakt, så att något störande från hans sida
ej skulle förmärkas. I nittionio fall av hundra tillfrisknade
man, och tillskrev naturligtvis detta offerkvinnans duglighet
att blidka det väsen man ofredat.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6^{6.}

Skriv endast på denna sida!

Starr i ögonen

är en hinna, som långsamt växer över ögonstenen. I somliga fall går det bort rätt snart, men ibland kan det vara så svårt, att man blir blind. Min mormor kände till konsten att på rätt kort tid få bort starren. Hon tog för den skull en ekplanka, lade den på en tröskel, tog tre ekspånor och lade sig sedan på knä vid alltsammans. Sedan tog hon en yxa i den högra handen, en spån i den vänstra, och så högg hon till på spånen sägande: "Jag hugger!" Den för starr hemsökte frågade: "Vad hugger du mig för?" Mormor svarade då: "Jag hugger dig för starren ur ögat och i spånen!" Detta upprepades tills hon huggit de båda andra spånorna också. Mormor skulle seda ha 6 styver för besväret, ty det var ej giltigt att göra det för intet. Ej att förglömma är, att i det rummet man hugger, måste vara två dörrar, så att trösklarna ligga mitt emot varandra, ty annars är man ej säker på, att det skall lyckas.

Skriv endast på denna sida!

Skogssnuvan.

En medelålders man skulle en kväll tämligen sent gå till en by, som låg ungefär en halv mil från hans hem. Hans väg gick genom en skog, och som han gått den vägen många gånger förr, brydde han sig ej om att vidare ge akt på hur han gick. Han märkte ej, att han gått vilse, förrän han gått omkring en kvart. Han blev helt förbluffad, "ty", sade han, "jag tror jag kunde gå den vägen med förbundna ögon!" Han gick emellertid ännu några minuter, tills han kom till ett stort dike. Här blev han stående och funderade på, hur han skulle komma över till den andra sidan. Plötsligen märkte han, att han ej var ensam. På den andra sidan stod nämligen en flicka och tittade på honom. Hur hon kommit dit, kunde han ej få klart för sig, ty det var, som om hon kommit upp ur själva jorden. Diket var mycket brett,

Skriv endast på denna sida!

och han visste ej, hur han skulle komma över. Tillika började han känna sig kuslig, ty flickan bara tittade på honom och stod orörlig. När han länge stått där, måste han säga något, ty det kunde ju hända, att hon farit vilse liksom han. Han sade därför: "God afton min fru!" Med detsamma blev diket smalare, tyckte han, och han kunde med lätthet gå över. Flickan räckte ut sin hand, och sade: "God afton min vän. Vad ni ser ledsen ut." Mannen svarade: "Jag är ej ledsen, och är ej heller Eder vän." Han ville nu gå, men då ställde hon sig i vägen och sade: "Jag vet mycket väl, att ej Eder hustru är hemma i kväll, och Ni kan gärna gå med mig!" Mannen blev ganska förvånad, ty hans hustru var verkligen ej hemma, ty hon var hos en väninna. Han tänkte: "Det kan endast vara skogssnuvan, som kommit i min väg, och vad skall jag nu taga mig till!" Han fattade emellertid mod, stötte undan henne och sade: "Om Ni är människa eller dj-l, så gå ur vägen, att jag må komma fram!" Hon gav upp ett gapskratt, så att han tyckte, att det ekade i bergen. "Gå du", sade hon, "men du skall nog bliva trött, innan du hinner till målet!" Därmed vände hon honom ryggen och försvann i skogen. Han tyckte sig se, att hon var ihälig men kunde ej med bestämdhet säga det, ty det var tämligen mörkt, ej heller såg han, om hon var vacker.

Han gick vidare men kunde ej komma till någon väg. Däremot såg han nu hus vid hus med vackra glasverandor och

vackra trädgårdar alldeles som i ett litet villasamhälle. Han hade aldrig sett dessa förr och kunde ej begripa, var han kommit. Han hade en plats, som han alltid vilade på, och vid den platsen växte sju granar i en klunga, så den platsen måtte han väl ändå hitta, tyckte han. Men nej, han gick och gick, husen försvunnor, men nu såg han en väldig mängd vedfamnar i stället. Han började bliva trött och satte sig att vila en stund. Nu kom han ihåg, att om man vänder tröjan man har på sig skall man komma tillrätta igen, om man blivit förtrollad av skogssnuvan. Han gjorde detta och började att gå igen. Han hade ej gått länge, förrän han kom till en gård, och där stod en man och högg ved. Det började nämligen att dagas. Han gick fram till mannen och frågade, om han möjligen kände till en gård, vars ägare hette Wallgren. Mannen tittade upp, och när han fick se, vem det var, sade han: "Nej men det måtte väl ni känna till, som varit där så många gånger, att den ligger där borta vid landsvägen!" Nu föll det som fjäll ifrån hans ögon, och han kände igen allt omkring sig. Han talade nu om allt för mannen, som kände honom väl och fick så gå med honom in att vila sig, ty han hade ännu en liten bit att gå. När han sedan räknade efter, hade han gått 6 timmar på ett stycke, som han annars gick på tre kvart. Han sade sedan, att han aldrig mer gick den vägen, sedan det blivit mörkt.

Skogssnuvan.

Far berättar, att farfar en gång hade varit på besök hos en god vän. Han dröjde för länge hos denne, och när han skulle gå hem, var det alldeles mörkt. Vånnen lånade honom en lykta, ty han skulle gå genom en stor skog. Även hade han bössan, ty han gick aldrig någonstans utan att ha den med sig.

Klockan kunde vara omkring $\frac{1}{2}$ 12, när han plötsligt blev så trött, att han måste vila sig en stund. Han satte sig därför på en stor sten, som låg invid en vedfamn. Bössan satte han emot vedfamnen och lyktan satte han utmed sig på marken. I samma ögonblick han satte lyktan, släcktes denna, och det blev alldeles mörkt omkring honom. Han sprang upp och försökte att få tag i lyktan för att tända den igen, men han kunde ej få fatt på den. Han försökte då att få tag i bössan, men han såg varken vedfamn

12 1/2.

eller bössa. Det hade fallit snö dagen förut, och han tänkte: "Går jag nu hem, skall jag i morgon följa mina spår hit tillbaka igen, så hittar jag dem nog!" Han gick framåt en lång stund, ~~XX~~ tills han tyckte, att landsvägen skulle synas, men bara träd och ogenomträngliga buskar syntes omkring honom. Han fortsatte att gå, snubblade över trädrötter och stenar, som låg i hans väg. Äntligen gick solen upp, och då såg han, var han var. Alldeles i närheten låg hans hus, ej ett stenkast därifrån hade han att gå. Han gick ögonblickligen in och lade sig att vila. Vid middagstiden kom samme man, som farfar besökt kvällen förut med ett ärende till honom. Farfar bad nu honom, att han skulle gå med att leta efter hans bössa och lykta. Mannen talade då om, att han sett en väldig massa fotspår, och det märkvärdiga var, att alla spåren gick i runddelar. De följde nu spåren så gott de kunde, men där var så många runddelar, att de ej kunde följa alla. Ej heller hittade de varken bössan eller lyktan. Farfars vän sade, att han säkert räkat ut för skogssnuvan, och lyckönskade honom, att han sluppit undan med livet.

Skogssnuvan.

En gammal man var en dag i skogen och svedde hankar. Då fick han höra en som ropade honom vid namn. "Vem är det?" frågade han. I detsamma kom där fram en kvinna, alldeles naken. Han blev mycket förvånad, och kunde ej begripa, vad hon ville honom. Emellertid bad hon, att han skulle gå med, ty hon ville tala med honom. Han nekade, och ursinnig som hon blev, gick hon fram och tog honom i armen och ville tvinga honom att gå med. För att komma ifrån henne, tog han då två skoffor eld och slängde över henne. Hon vek åt sidan och frågade efter hans namn. Mannen svarade: "Jag heter Själv." Då ropade hon inåt skogen, tro- ligen till en, som hon förut förvillat, och som nu gjorde henne sällskap: "Hunte kunte, Själv skällte mig", som kan översättas med: "Hunte kom! Själv skällade mig!" Då ropades det tillbaka: "Själv

göra och själv ha! Den, som ropade, trodde nämligen, att hon själv gjort det. Då sprang hon inåt skogen, och efter en stund gick mannen efter för att se, hur det gick. Han fick då se henne långt inne i skogen sittande vid en källa, kastande på sig vatten. Han gick då fram för att kasta ned henne i källan, men hon sprang upp och gav sig iväg inåt skogen. Han fick då se, att hon var ihålig i ryggen och förstod då som först, att han råkat ut för skogssnuvan.

1 4

1/4

Gastar.

En annan gång hade farfar varit på bjudning, och det blev mycket sent, innan han tog avsked för att gå hem. Han fick till sällskap en annan man, som också varit där. När de gått en stund, kommo de ut på en slätt, och där gingo två hästar och betade. De fingo ett oemotståndligt begär att rida, och farfars följeslagare gick därför och bröt två björkvidjor samt snodde dessa. De satte dem sedan på hästarna, ty de hade inga betsel och satte sig sedan upp. Hästarna satte av i galopp, över gärdesgårdar och stenar gick färden. Nu försvann lusten att rida, och de försökte att stiga av, men farten var så vild, att det var omöjligt. De redo hela natten, och de visste ej alls, var de befunno sig. Slutligen kommo de till en sjö, och där kastade hästarna av dem. Solen gick upp i detsamma, och de märkte då, att de kommit till Bysjön, som låg ungefär $\frac{1}{2}$ timmes väg från deras hem.

Skriv endast på denna sida!

Utmed Bysjön låg en stuga, och där bodde en god vän till farfar. De gingo nu opp till denne och berättade alltsammans, och han sade bestämt, att de hade ridit på gästar. Farfar trodde ej detta först, ty han hade tydligt sett, att det var riktiga hästar de ridit på, men när de sedan hörde efter, var det ej någon, som saknade några hästar och allra minst vid den här tiden på året. Farfar var ej riktigt kry sedan den natten, åtminstone sade han så själv.

16¹⁶

Blekinge
Meddelandes bld.
Torings son.

735

nyget. 1916.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

172.

Tomasmässenatt.

Tomas är troligen en sorts ande, som är synlig natten till tre dagar före jul. Han skall då rensa jorden från skogssnuvor, troll, mygg och allt möjligt, som kan skada människan. Men ibland händer det, att en skogssnuva kommer undan, och denna har då större makt att förvillra människan mycket mera än under andra nätter. - Men till gengäld fordrar han, att människorna ej arbeta under den natten eller vistas ute. -

En man, som var mjölnare, hade till julen haft mycket brått och fick så även mala Tomas natt. Kl. 12 kom två hundar in i kvarnen, och båda hade eld i munnen, och lågan stod långt utanför desamma. Han blev mycket förskräckt och tog två skoffor mjöl och kastade i gapet på dem. De sväljde det med välbehag och gick sedan ut. Strax efter kom ridande på en häst

Skriv endast på denna sida!

en svartklädd man, som hade en vacker flicka bunden på hästen. Mannen var större än vanliga människor, och hästen sprutade eld ur näsborrarna och hade tillika sex(?) ben. Han hade hundarna med sig vid sidan. Han band hästen vid ett träd och gick sedan in och frågade, vem som vågade ge hans hundar mjöl. "Jo, det gjorde jag", svarade mjölnaren, "ty jag blev rädd för dem!" "Det var tur för dig, att du gjorde så, ty mina hundar tycka om mjöl", sade då mannen. "Därför vill jag ej göra dig något ont, utan du skall få något till minne av mig, men till gengäld fordrar jag, att du upphör att mala mera i natt." Med dessa ord räckte han fram en hästsko, dubbelt så stor som andra och gav mjölnaren. Denne bad honom lägga den på golvet, vilket han också gjorde och red så därifrån. Mjölnaren upphörde att mala mera den natten utan gick hem och lade sig. Följande dag när han kom dit, låg hästskon på samma plats men hade nu en glans över sig, som nästan bländade ögonen. Mjölnaren vågade nu att taga i den, och det befanns då, att den var av renaste silver. Han gömde den, och så har den gått i arv i många släktled, och den, som berättat detta för mig, sade, att den finns till påseende i en bondgård i Småland.

Tomas och skogsnuvan.

En annan gång skulle en man gå till en bjudning, och som det var tämligen sent, innan han gav sig iväg, var han ängslig, ty det var Tomasnatt inom en halvtimme. Bäst han gick där, fick han höra väldiga hovslag, och förbi honom red en svartklädd man på en kolsvart häst. Både hästen och mannen voro väldigt storväxta. Han blev litet kuslig till mods men fortsatte framåt och kom fram till bjudningen i rätt tid. Han berättade vad han sett för värden och gästerna, och dessa sade med en mun, att han hade sett Tomas. Då skulle han göra sig djärv och sade: "Hade jag vetat, att det var en sådan herre, skulle jag nog ha talat med honom!"

På natten, när han gick hem, fick han höra samma hovslag, och vändande sig om fick han se samme man rida

förbi, jagande en flicka i vildaste fart. Flickan var så övermåttan vacker, att han aldrig sett maken. Vart ritten gick, böjde sig träden som i den starkaste storm. Han såg hur den arma flickan sprang och tänkte, att han skulle hjälpa henne. Han skrek därför: "Låt bli henne, om det skall gå Eder väl!" Den ridande mannen vände då tillbaka och gav den djärve en örfil, så att han trillade till marken, och på så sätt fick flickan försprång och kom undan. Av den starka örfilen svimmade han av, och han kunde ha legat ungefär en kvart, när han kom till sans. Han steg opp och var mycket yr i huvudet. Då fick han se ett ljus i skogen och glad skyndade han framåt, ty han trodde, att han var nära hemmet. Men hur han gick, nådde han aldrig till ljuset, och i förargelsen utstötte han en svordom. I detsamma blev det mörkt omkring honom, ty ljuset släcktes, och han hörde ett smattrande, som när ärter trilla nedför en trappa. När detta pågått en stund, blev det plötsligt ljust, och fram trädde en flicka, lik den som han räddat. "Har du gått vilse?" frågade hon. "Ja, jag tror så", svarade han. "Vill du skall jag hjälpa dig tillrätta igen", sade då flickan. "Ja, om du kan", svarade han, varefter de gingo raskt framåt. När de gått en stund, sade flickan: "Vill du följa mig hem, så skall jag undfägnas dig på bästa sätt! Mycket trött som han var, kunde han ej motstå utan följde genast med. De kommo snart till ett ogenomträngligt snår, men flickan endast slog ut

21/

med handen, och genast böjde sig grenarna så, att de bildade en häck. Han blev mycket förvånad, ty sådant hade han ej sett förr. "Blev du rädd?" frågade hon. "Åhnej", svarade han, fast tänderna skallrade i honom. När de gått igenom häcken, kommo de till ett slottslikmande berg. Hon tog honom i handen men gick aldrig före honom utan alltid i jämbredd. När de kommo in stod den härligaste måltid framdukad. "Var så vänlig och tag av den enkla måltiden", sade hon till honom. De satte sig till bords, och hon räckte honom en bågare vin och tillsade honom att dricka. Han drack och föll genast i en tung sömn och vaknade ej förrän på söndagen, när kyrkklockorna började ringa. Då låg han i ett busksnår, och gående efter ljudet av klockan kom han till kyrkan. Han var då så matt, att han kunde ej gå in att höra predikan utan satte sig utanför, tills folket kom ut, då de fick hjälpa honom hem. Hans skägg hade då grånat, och han trodde säkert, att han legat där i tio år, fast han ej varit där fler än två dagar. Men aldrig mer sade han, hjälper han någon vacker flicka, ty vem vet, under den mest till synes oskyldiga flickgestalt kan vara den ^{listigaste} hickligaste skogsnuva.

En historia om drakar.

En fattig gosse tjänade en gång hos en girig och sträng bonde. Han fick stiga upp först om morgnarna och fick sist lägga sig. Men det brydde han sig ej om, bara han fått äta sig mätt. Men bonden snälade ihop allt vad han kunde, och fick gossen äta sig mätt en gång i veckan, var det storslaget. På sommaren hade de alltid sina djur ute om nätterna, och det kunde då hända, att gossen fick vakta dem, ty man var ej säker för rovdjuren, som strök däromkring. Således blev gossen en afton sänd till marken att vakta bondens oxar. Gossen satte sig på en sten, lade huvudet i händerna och grubbalde över sin olyckliga tillvaro. Då med ens tyckte han, att det glimmade till så skarpt ifrån ett berg, som låg några meter därifrån, där han satt. Gossen såg opp och fick då se en hundratals kattor, som sprang

kring berget, och det glimmade som guld. Och uppe på berget satt ett stort djur, som hade huvud som en orm och stjärt som en påfågel. Kattorna sprang allt vildare och vildare runt berget, och gossen satt som förtrollad. Då plötsligt omringade kattorna den ena oxen och jagade honom mot berget. Då öppnades detta, och oxen, kattorna, draken och allt, som glimmade, försvann. Gossen började åter att repa sig och vågade närma sig berget, men han såg endast oxens spår. Han sprang hem till husbonden och berättade allt. Denne blev vild av vrede och lovade honom allt ont, om han ej ersatte oxen. Denne (gossen) lovade att göra, vad han kunde och utsatte en tid av fem år, och hade han då ej ersatt oxen, skulle han tjäna hos honom för intet i fem år. Bonden gick in på detta, och gossen gav sig iväg.

Han gick först hem till sina fattiga föräldrar och omtalade allt. Hans fader hade hört, att drakar förgås av krut, och de skulle med detta försöka att spränga berget. De gingo dit en natt och sprängde det i luften. Ett öronbedövande tjut hördes, och en väldig eldslåga slog ut. Gossen och hans fader stodo på ett avstånd och såg allt. När det blivit tyst, gingo de dit och fick då se ädelstenar, guld och silverstycken ligga spridda, och de samlade ihop, allt vad de kom över. På så sätt blev både gossen och hans fader rika och ersatte bonden hans oxe, som avtalat var, femdubbelt.